

ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ВИРОБНИЦТВА СВИНИНИ НА ІННОВАЦІЙНІЙ ОСНОВІ

***Анотація.** Розглянуто динамічні зміни в структурі виробництва свинини, виявлено щорічне зростання частки підприємств в загальній кількості виробників даної продукції. Визначено рівень конкурентоспроможності підприємств галузі свинарства. Запропоновано інноваційні шляхи поетапного формування конкурентоспроможного виробництва свинини.*

Постановка проблеми. Формування конкурентоспроможного виробництва продукції тваринництва є стратегічним завданням держави, оскільки від цього залежить як рівень продовольчого забезпечення населення, так і рівень економічної та продовольчої безпеки країни. Свинарство є традиційною, важливою та невід’ємною складовою тваринництва України, без продукції даної галузі не можна уявити продуктовий кошик пересічного українця. В умовах світової економічної інтеграції важливо розробити систему економічних заходів інноваційного характеру, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності та ефективності виробництва продукції свинарства на регіональному та державному рівнях. Прагнення ж увійти до складу Європейського союзу (ЄС) без соціально-економічних збитків в тваринництві та в свинарстві зокрема, повинно бути підкріплене не тільки високоефективною діяльністю підприємств-виробників м’яса та молока, а і відповідністю європейським екологічним стандартам щодо виробництва даної продукції та утилізації відходів в межах такої діяльності.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Проблема формування конкурентоспроможного виробництва аграрної продукції знайшла своє відображення у наукових працях вітчизняних та зарубіжних авторів, зокрема: Дем'яненко С. І., Зорі С., Зіновчука В. В., Нев'євського О. В., Маліка М. Й., Саблука П. Т., Уланчука В. С., Штефан фон Крамон-Таубаделя та інших. При вивченні даної проблеми вчені-економісти здебільшого стверджують, що майбутнє галузі свинарства має відбуватися на промисловій основі, а також, що міжнародну конкурентоспроможність України визначатимуть саме аграрні підприємства, а не господарства населення.

Ціль роботи. Ціллю роботи є виявлення рівня конкурентоспроможності підприємств-виробників свинини, розробка та обґрунтування на основі даного виявлення науково-практичних рекомендацій щодо формування конкурентоспроможного виробництва продукції галузі свинарства на інноваційних засадах.

Виклад основного матеріалу. Існування та ефективний розвиток вітчизняного свинарства гарантує повне забезпечення українців біологічно цінним та незамінним продуктом харчування – м'ясом. На сьогодні в даній галузі виробляється третина від загального обсягу м'яса всіх видів. Перехід від адміністративно-планової до ринкової економіки спричинив появу низки проблем, в результаті яких галузь опинилася на межі виживання. Обсяги виробництва порівняно з 1990 р. скоротилися майже втричі і досягли рівня виробництва 50-х років. На даний час переважна кількість продукції свинарства виробляється в господарствах населення і є неконкурентоспроможною. За даними Департаменту статистики сільського господарства та навколишнього середовища в 2007 році частка господарств населення та сільськогосподарських підприємств у структурі виробництва свинини становила відповідно 65 % і 35% (таблиця 1).

За дослідженням Штефана фон Крамон-Таубаделя, який для вимірювання конкурентоспроможності підприємств галузі свинарства використав аналіз за допомогою DRS – методу, в 2005 році лише 8% підприємств-виробників продукції свинарства були конкурентоспроможними. (Рис. 1). Але необхідно зазначити, що їх частка в валовому виробництві свинини становила - 34,7% [2, с.293]. Нагадаємо, що DRS вимірює реальні витрати на внутрішні ресурси для отримання або збереження однієї одиниці іноземної валюти.

Таблиця 1.
Динаміка виробництва свинини в Україні та в Київській області.

Роки	В усіх категоріях господарств		Сільськогосподарські підприємства		Господарства населення	
	Україна (у забійній масі, тис.т.)	Київська обл. (у живій масі, тис. т)	Україна (у забійній масі, тис.т.)	Київська обл. (у живій масі, тис. т)	Україна (у забійній масі, тис.т.)	Київська обл. (у живій масі, тис. т)

1950	484,3	д. в.*	128,6	Д. в.	355,7	д. в.
1990	1576,3	107,0	893,7	56,8	682,6	50,2
2000	675,9	59,9	91,4	8,2	584,5	51,7
2002	599,3	67,5	93,9	20,4	505,4	47,1
2004	558,8	53,1	107,1	21,9	451,7	31,2
2005	493,7	53,6	111,3	25,0	382,4	28,6
2006	526,1	53,3	162,5	26,6	363,6	26,7
2007	634,7	55,7	222,1	31,0	412,6	24,7

* - дані відсутні

Джерело: [1].

Він визначається як співвідношення витрат на внутрішні ресурси, що використовуються для виробництва одиниці продукції, до різниці між ціною та витратами на міжнародні ресурси, що використовуються для виробництва цієї продукції, і всі ресурси та продукція оцінюються в суспільних цінах [2, с.283]. Виробництво є конкурентоспроможним лише за умови, коли DRS знаходиться в інтервалі від 0 до 1.

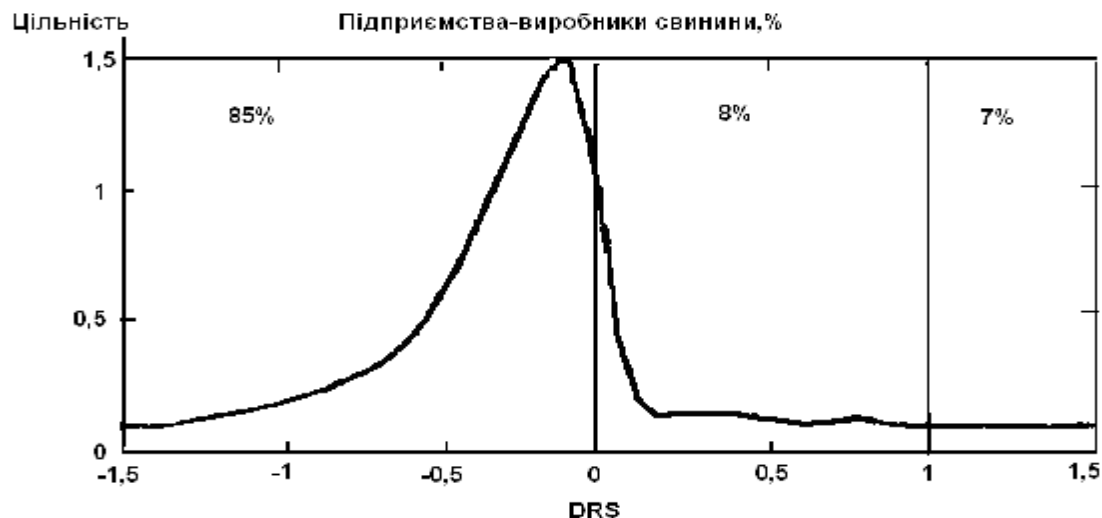


Рис. 1 Розподіл DRS для продукції галузі свинарства

Джерело: адаптовано [2].

Даний DRS аналіз не використовувався для господарств населення, але оскільки міжнародну конкурентоспроможність України визначають саме аграрні підприємства, це не є суттєвим недоліком. Спостерігаючи структуру виробництва свинини за п'ять останніх років, можна зробити висновок, що частка сільськогосподарських підприємств у загальному обсязі виробництва продукції свинарства збільшилася, так в 2007 р. вона становила 35% проти 19%, 22,5% та 31% відповідно у 2004, 2005 та 2006 рр. Таким чином, можна стверджувати, що в Україні відбувається щорічне підвищення рівня інтенсифікації галузі свинарства, що є позитивним у контексті міжнародної конкурентоспроможності продукції та підприємств даної галузі. Та все ж хотілося наголосити, що не можна ігнорувати факт виробництва м'яса свиней

господарствами населення, необхідно шукати альтернативні шляхи розвитку галузі свинарства і на такому, скажімо, «мікрорівні». Одним з перспективних та інноваційних напрямів підвищення конкурентоспроможності галузі є розвиток кооперативних формувань, які за певних умов зможуть реалізувати економічні інтереси домогосподарств-виробників свинини, що виступатимуть їх засновниками.

Один із напрямів формування конкурентоспроможного виробництва свинини в контексті європейської інтеграції лежить в екологічно-якісній площині. Саме тут, в разі приєднання до ЄС, вітчизняні виробники продукції свинарства зазнають значних незручностей, а згодом і збитків. Адже в країнах ЄС дуже поважно ставляться як до оточуючого природного середовища так і до самих тварин: розроблено ряд нормативно-правових актів щодо утримання свиней різних вікових груп (вимоги щодо розмірів площі тваринницьких приміщень на голову; типу підлоги; матеріалів для підкопування та риття; площі сільськогосподарських угідь на свиноматку і т.д.). Недотримання даних правил веде до штрафних санкцій, тобто збитків.

Як зазначалося в огляді літературних джерел, все більше науковців, які досліджують проблему розвитку галузі свинарства в Україні наголошують на тому, що майбутнє галузі має відбуватися на промисловій основі, тобто на базі індустріальних процесів та інтенсифікації. Ми також поділяємо такі погляди з економічної точки зору, адже продуктивність великих підприємств є на порядок вищою, аніж малих. Та, на наш погляд, не менш важливою та актуальною є екологічна сторона, так званої, індустріалізації галузі свинарства, оскільки зі зростанням поголів'я свиней збільшується рівень забруднення навколишнього середовища, зростає коефіцієнт викидів парникових газів у вигляді метану та повітряних азотних осадів. Ставлячи за мету збереження природних ресурсів та здоров'я нації, питання ефективного знешкодження відходів виробництва підприємств галузі свинарства не повинно ігноруватися, а проходити червоною ниткою в політиці управління даними підприємствами. На даний час в Україні не має такого «жорсткого» для виробників, але соціально виправданого та екологічно спрямованого законодавства, як в багатьох країнах ЄС. Але беручи до уваги інтеграційні процеси, що відбуваються в Україні, її прагнення приєднатися до ЄС, фермерам та уряду необхідно усвідомлювати, що над питанням адаптації європейським вимогам стосовно санітарії, ветеринарного та якісного контролю, збереження природного середовища наразі необхідно безупинно працювати. Це дасть змогу зменшити показники негативного впливу на екосистеми внаслідок сільськогосподарської діяльності та допоможе виробникам свинини уникнути ролі аутсайдера на міжнародній торговій арені у майбутньому. Звичайно, проекти та дослідження з вирішення даної проблеми є досить капіталомісткими, і повинні частково фінансуватися державою, тим паче, що такі заходи не суперечать вимогам СОТ та входять до витрат «зеленої скриньки».

Висновки. Результати дослідження підтвердили, що конкурентоспроможність галузі свинарства формують саме сільськогосподарські підприємства, які є реально або потенційно

конкурентоспроможними. Тенденція останніх років щодо відновлення старих свиноферм, зародження та функціонування нових, приток іноземних та вітчизняних інвестицій в розвиток вітчизняного свинарства носить позитивний характер. На даний час, навіть в період світової економічної кризи, діяльність великих сучасно обладнаних комплексів даної галузі є прибутковою та перспективною. Але враховуючи такі проблеми загальносвітового значення як зміна кліматичних умов та здоров'я нації необхідно розвивати галузь свинарства в гармонії з оточуючим природним середовищем, керуючись при управлінні еволюційними процесами синтезованим поняттям «екологічно-економічна вигода». Основні етапи формування конкурентоспроможного виробництва повинні базуватися на запровадженні інноваційних виробничих та управлінських технологій, підвищенні якості свинини, удосконаленні нормативно-правової бази, збереженні навколишнього середовища. При такому курсі розвитку українське свинарство має майбутнє в національному та світовому масштабі.

***Аннотація.** Рассмотрены динамические изменения в структуре производства свинины, обнаружено ежегодное увеличение доли предприятий в общем количестве производителей данной продукции. Определён уровень конкурентоспособности предприятий отрасли свиноводства. Предложены инновационные пути поэтапного формирования конкурентоспособного производства свинины.*

***Summary.** The dynamic changes are considered in the pork production pattern, the annual increase of enterprises share in the general amount of pork producers was found out. The level of competitiveness of the pig production enterprises is certain. The innovative ways of the stage-by-stage forming of competitive production of pork are offered.*

Література.

1. Тваринництво України Статистичний збірник. / За редакцією Ю.М. Остапчука – К., 2008. – 235 с.
2. Дем'яненко С. І, Нев'євський О. В. Кількісний аналіз та моделювання аграрних ринків: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2008 – 424с.
3. Зоря С. Взаємозалежність між сільським господарством та макроекономікою в Україні: Монографія. – К.: КНЕУ, 2005. – 216 с.